केन्द्रीय विद्यालय एन. डी. ए, पुणे ।

आवधिक परीक्षा - 1 [2018-19]

कक्षा- नवम् **विषय- संस्कृत**

समय:- होरात्रयम् **पूर्णाङ्का:- 40**

निर्देश:-

(i) प्रश्नपत्रे चत्वार: खण्डा: सन्ति-

खण्ड: क (अपठित-अवबोधनम्)	04 अङ्का:
खण्ड: ख (रचनात्मकं-कार्यम्)	08 अङ्का:
खण्ड: ग (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)	12 अङ्का:
खण्ड: घ (पठित-अवबोधनम्]	16 अङ्का:

(ii) सर्वे प्रश्ना: अनिवार्या:।

(iii) प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसांर क्रमेणैव लेखनीयानि।

(iv) प्रश्नसंख्या अवश्यमेव लेखनीया।

(v) उत्तराणि संस्कृतेनैव लेखनीयानि।

खण्ड: 'क'(अपठित-अवबोधनम्)

प्रश्न 1- अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत- (4)

जीवने समय: एव सर्वाधिक: मूल्यवान् अस्ति। व्यतीतस्य समयस्य एकम् अपि क्षणम् केनापि प्रयत्नेन पुन; प्राप्तुम् न शक्यते केनापि जनेन। अत: प्रत्येकम् क्षणस्य सदुपयोग; सावधानेन मनसा करणीय: सर्वै: जनै: विशेषत: विद्यार्थिभि:। यथा वयम् अर्जितस्य धनस्य एकैकस्य पणस्य व्ययम् सम्यक विचार्य कूर्म: तथैव क्षणस्य अपि सदुपयोग: विवेकेन कुर्याम। एक: अपि क्षण: वृथा न यापनीय:। असावधानतया आलस्येन च निरर्थकम् नीत: समय; पश्चातापस्य असफलताया: च कारणम् भवति। य: मानव: समयस्य महत्वम् अवगच्छति, तस्य सदुपयोगम् च करोति, स: एव सफलो भवति।

I.- एकपदेन उत्तरत-[1/2x4=2]

(i) मानव; कस्य सदुपयोगम् कृत्वा महान् भवति ?

(ii) कस्य सदुपयोग: सावधानेन करणीय: ?

iii) सर्वाधिक मूल्यवान् क: ?

iv) क: वृथा न यापनीय: ?

II.- पूर्णवाक्येन उत्तरत-[1]

(i) प्रत्येकम् क्षणस्य उपयोग: कथम् करणीय: ?

III.- भाषिक कार्यम्- [1/2x2=1]

१) ' कूर्म:' इति क्रिया पदस्य कर्तृपदम् किम् ?

(अ) वयम् (ब) व्ययम् (स) सम्यक् (द) विचार्य

२) ' उद्यमेन ' इति पदस्य पर्याय: अस्ति -

(अ) विवेकेन (ब) सावधानेन (स) प्रयत्नेन (द) आलस्येन

खण्ड:'ख' (रचनात्मकं लेखनम्)

प्रश्न 2- पत्रलेखनम् -

स्वकक्षाध्यापकस्य प्रशंसाविषये मित्रम् प्रति लिखितम् पत्रम् मञ्जूषाया: सहायतया पूरयत। पुन; पत्रम् च लिखत-

[1/2x8=4]

परीक्षा-भवनात्

तिथि: ---------------

प्रिय मित्र,

(i)-------------------------

अत्र कुशलम् तत्रास्तु । अस्मिन् (ii)--------------- अहम् मम कक्षाध्यापकस्य विषये (iii)-------------------- मम (iv)--------------------- एक: (v)-------------------- अध्यापक; अस्ति । स: (vi)------------------ पाठयति। (vii)------------------- निजविषये दक्ष: अस्ति। स: अतीव (viii)------------------- अस्ति। स: प्रियम् वदति। सर्वेभ्य: नमोनम: ।

तव मित्रम्

दीपक:

शब्दसूची

[कुशल: , पत्रे , नमस्कार: , लिखामि , कक्षाध्यापक: , संस्कृतम् , विनम्र: , स:]

प्रश्न 3-अधोलिखितं वाक्यानाम् संस्कृतेन अनुवादम् कुरुत - [1x4=4]

क- पक्षी आकाश में उड् रहे हैं ।

ख- तुम सब कल कहां जाओगे ।

ग- विद्यालय के चारो ओर वृक्ष हैं ।

घ- विद्या के बिना जीवन व्यर्थ है।

खण्ड: 'ग' (अनुप्रयुक्तव्याकरणम्)

प्रश्न 4- अधोलिखितं पदानाम् वर्ण-विच्छेदम् कुरुत - [1/2x2=1]

क- आसन्दिका = --

ख- पुस्तकालयस्य = ---

प्रश्न 5 - वर्ण - संयोजनम् कृत्वा लिखत - [1/2x2=1]

क- प् + र् + अ + य् + च् + छ् + अ + त् + इ = ---------------------

ख- र् + ऊ + प् + य् + अ + क् + आ + ण् + इ = --------------------------

प्रश्न 6- अधोलिखितस्य पदस्य उच्चारणस्थानम् लिखत - [1x2=2]

क- ' ख ' वर्णस्य किम् उच्चारणस्थानम् अस्ति ? -----------------------

ख- ' श ' वर्णस्य किम् उच्चारणस्थानम् अस्ति ? -----------------------

प्रश्न 7- सन्धि वा सन्धि-विच्छेदम् कुरुत - [1/2x6=3]

प्र + उक्तम् = ------------------------------

वृक्षस्योपरि = ------------------ + -------------------

प्रति + अवदत् = ------------------------------------

यथेच्छम् = ------------------ + -------------------

कलह + आडम्बर: = --------------------------------

तत्रैव = ------------------- + -----------------------

प्रश्न 8 - प्रकृति-प्रत्ययम् पृथक कुरुत - [1/2x6=3]

विलोक्य , दृष्ट्वा , सुता , आगत्य , विहस्य , सम्पूज्य

प्रश्न 9 - रिक्तस्थानानि पूरयत - [1/2x4=2]

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
अहम्	--------------	वयम्
मया	आवाभ्याम्	------------------
मत्	--------------	अस्मत्
मयि	आवयो:	-------------------

खण्ड: 'घ' (पठित-अवबोधनम्)

प्रश्न 10- अधोलिखितं गद्यांशं, पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत-

नैतादृश: स्वर्णपक्षो रजतचञ्चु: स्वर्णकाकस्तया पूर्वम् दृष्ट्म् । तम् तण्डुलान् खादन्तम् हसन्तम् च विलोक्य बालिका रोदितुम् आरब्धा। तम् निवारयन्तीम् सा प्रार्थयत्- तण्डुलान् मा भक्षय। मदीया माता अतीव निर्धना वर्तते। स्वर्नपक्ष; काक: प्रोवाच, मा शुच: । सूर्योदयात्प्राग् ग्रामाद् बहि: पिप्पलवृक्षमनु त्वया गन्तव्यम् । अहम् तुभ्यम् तण्डुलमूल्यम् दास्यामि। प्रहर्षिता बालिका निद्रामपि न लेभे ।

I. एकपदेन उत्तरत- [1x2=2]

क- काकम् कान् खादन्तम् हसन्तम् च विलोक्य बालिका रोदितुम् आरब्धा ?

ख- प्रहर्षिता बालिका कामपि न लेभे ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

क- बालिकया कीदृश: काक: पूर्वम् न दृष्ट: ? [1]

III. भाषिक कार्यम् - [1/2x2=1]

१- ' पूर्वम् ' इत्यस्य पर्यायरूपेण किं पदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

क- अतीव ख- नैतादृशा: ग- प्राक् घ- बहि:

२- ' प्रहर्षिता बालिका निद्रामपि न लेभे ' इति वाक्ये कर्ता क: ?

क- प्रहर्षिता ख- बालिका ग- निद्राम् घ- लेभे

प्रश्न 11- अधोलिखितं पद्यांशम् पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत-

वहति मन्दमन्दम् सनीरे समीरे

कलिन्दात्मजायास्सवानीरतीरे ,
नतां पङ्क्तिमालोक्य मधुमाधवीनाम्॥

I. एकपदेन उत्तरत - [1x2=2]

क- का कालिन्दात्मजा ?

ख- कासाम् पङ्क्ति: नता वर्णिता ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत-[1]

क- सनीरे समीरे कीदृशम् वहति ?

III. भाषिक कार्यम् - [1/2x2=1]

१- ' जलयुक्ते ' इति अर्थे किम् पदम् प्रयुक्तम् ?

क- सवानीरे ख- तीरे ग- सनीरे घ- वहति

२- ' उन्नताम् ' इति पदस्य किं विलोमपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

क- सवानीरे ख- तीरे ग- नताम् घ- आलोक्य

प्रश्न 12- रेखाङ्कितानि पदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत। [1x4=4]

(i) ग्रामे निर्धना स्त्री अवसत् ।

(ii) बालिका निर्धनमातु: दुहिता आसीत् ।

(iii)अत्र विद्यालयम् न गमिष्यामि ।

(iv)त्वम् वेतनस्य गर्वम् उद्वहसि ।

प्रश्न 13- समानार्थक - पदानि योजयत -[1/2x4=2]

(क)	(ख)
पुत्रबधू	उपानहौ
पाकशालाम्	भाजनानि
पदत्राणे	स्नुषा
हन्तुम् इच्छा	जिघांसा

प्रश्न 14- विलोम - पदानि योजयत - [1/2x4=2]

(क)	(ख)
कठोरम्	सरस:
कटु	मन्दम्
प्राचीनम्	मधुरम्
नीरस:	कोमलम्

==